

BESLUTSPROTOKOLL
Sammanträdesdatum
2024-05-13

Arbetstidsnämndens kansli
Sveriges Kommuner och Regioner

Diarienummer: SKR 240416b

Plats och tid: Hornsgatan 20, den 13 maj kl. 12.30

Dispensansökan från Region Kalmar

Arbetstidsnämndens beslut

Arbetstidsnämndens beslut framgår av bilaga, 4 sidor.

Tidsperiod för beviljad dispens

Tidsperiod framgår av bilagan.

Ärendeberedning

Ärendet har beretts av SKR och Sveriges läkarförbund.

Beslutet expedierat 2024-05-16

Ordförande
Anders Ferbe

Bakgrund

Den 30 november 2022 gjordes på det kommunala området ändringar i kollektivavtalens arbetstidsbestämmelser. Ändringarna föranleddes av kritik från EU-kommissionen som hotade att stämma Sverige för fördragsbrott då arbetstidslagen och kollektivavtalens tillämpning inte garanterade arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila under en 24-timmarsperiod.

För att uppfylla kraven i EU:s arbetstidsdirektiv skärptes reglerna i AB § 13. Huvudregeln i § 13 mom. 5 är att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande under varje period om 24 timmar så att arbete och vila regelbundet följer på varandra.

I undantagsfall får huvudregeln frångås och det gäller endast vid kombinationen arbete och jour om det föreligger särskilda skäl i verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet.

Bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska tydligt motiveras och göras utifrån en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila, vilket följer av en skyddslagstiftning, och verksamhetens behov av att säkra bemanningen. Den sammanlagda tiden får då som högst uppgå till 20 timmar.

Ändringarna i AB § 13 gäller från den 1 oktober 2023.

I maj 2023 gjordes följdändringar i vissa bilagor till HÖK/AB. De nya bestämmelserna i avtal samt bilagor trädde i kraft den 1 februari 2024.

Samtidigt med ändringarna i bilagorna till HÖK/ AB träffades en överenskommelse om möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB i samband med planerad arbetstidsförläggning. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar. I överenskommelsen konstaterar centrala parter att dispens ska tillämpas restriktivt.

Frågor om dispens beslutas av en särskilt inrättad arbetstidsnämnd. Dispens kan beviljas i högst ett år.

Bestämmelserna om dispens finns i § 3 i överenskommelsen om dispens och har följande lydelse.

§ 3 Dispens

Centrala parter inrättar ett dispensförfarande som ska tillämpas restriktivt.

Dispens innebär att den sammanlagda arbetstiden vid planerad förläggning av arbete i kombination med jour enligt AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB kan överstiga 20 timmar. Den sammanlagda arbetstiden får dock som högst uppgå till 24 timmar.

Det ska vid dispens alltid göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Arbetsgivaren är skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga innan dispens kan ges. Dispens beviljas endast då inga andra rimliga åtgärder står till buds, det vill säga när det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour längre än 20 timmar för att verksamheten ska kunna upprätthållas. Det kan till exempel handla om enstaka verksamheter i glesbygd och/eller då tillgången på viss specifik kompetens är begränsad och kräver sådan förläggning.

Räddningstjänsten kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren provat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov.

Anmärkning

Dispensen avser endast det planerade undantaget i AB § 13 mom. 5 och motsvarande bestämmelser i bilagor. I övrigt gäller § 13 och bilagor i sin helhet.

Ansökan från Region Kalmar län

Region Kalmar län har inkommit med en ansökan om dispens avseende avvikelse från AB § 13 mom. 5 samt Specialbestämmelse för läkare, bilaga 3 punkt 4 b).

Ansökan avser verksamheten vid kvinnokliniken på Västerviks sjukhus och omfattar samtliga läkare vid kliniken sammanlagt 15 personer, tre specialistläkare, sju överläkare, fyra ST-läkare och en legitimerad läkare.

Klinikens verksamhet består av förlossningsvård, planerad och akut gynekologisk vård, kirurgi, mödrahälsovård inklusive specialismödravård, ultraljud/fosterdiagnostik samt ungdomsmottagning. Vid kliniken finns fem slutenvårdsplatser inom gynekologi, en förlossningsenhet med fyra platser samt tio BB-platser.

Verksamheten kräver närvaro av specialistläkare dygnets alla timmar året runt för att kunna hantera akuta situationer vilka kan innebära fara för liv och hälsa. De kompetenser som bemannar juren inom gynekologi/obstetrik i Västervik, är också de kompetenser som ska bära den dagliga verksamheten. Läkare inom verksamheten arbetar inom alla olika delar av kvinnosjukvård och förlossning varför det inte går att särskilja specialiteterna gynekologi och obstetrik från varandra vid schemaläggning eller förläggning av jourer.

Rekrytering av färdiga specialister är av erfarenhet en utmaning vilket gör att kliniken behöver utbilda egna läkare till specialister. Parallellt med utbildning av egna medarbetare pågår rekryteringsinsatser. Kliniken söker specialist inom obstetrik och gynekologi alternativt icke-specialist med intresse av att bli specialist.

Som skäl för dispens har regionen uppgett följande.

Gynekologi/obstetrik är en specialitet som kräver en bred hög kompetens för jourbemanning på plats eftersom de handlägger sjukdomar som kan kräva avancerade omedelbara och livräddande åtgärder.

Kliniken behöver planerad elektiv vård med operationer och andra aktiviteter för att bedriva utbildningsverksamhet ST-läkare. Reduceras elektiv vård för att seniora läkare får fler jour- och beredskapspass kommer kliniken på kort riskera att gå miste om ST-läkare då möjligheten att utbilda sig till gynekolog och obstetriker försämras. På längre sikt kan kliniken få problem med kompetensförsörjningen då den till stor del består av att de själva utbildar den breda kompetens som klinikens geografiska läge kräver.

Kliniken har tittat på olika schemaalternativ för att säkerställa följsamhet till de skärpta reglerna och samtidigt klara kvinnoklinikens uppdrag. Bedömningen är att det med befintlig bemanning inte är möjligt att lägga ett sådant schema under sommarperioden som inte ger allt för stor påverkan på produktion. De har därför försökt med andra alternativ: kontaktat ett bemanningsföretag, rekryteringsannonser, verksamhetschefens eget kontaktnät med specialistläkare samt att låna läkare från regionens andra sjukhus.

Bedömning

Ansökan om dispens avser verksamheten vid Kvinnokliniken på Västerviks sjukhus.

Regionen söker dispens, för att fram till den 1 september 2024, kunna förlägga 24 timmars tjänstgöring under veckans alla dagar. Ansökan gäller samtliga läkare vid kvinnokliniken.

Enligt de ovan redovisade reglerna för dispens kan sådan endast beviljas under förutsättning att arbetsgivaren har uttömt alla möjligheter att bemanna verksamheten enligt AB och aktuell bilaga och då inga andra rimliga åtgärder står till buds.

Huvudregeln i läkarnas specialbestämmelser är att förläggning av ordinarie arbetstid sker helgfri måndag till fredag klockan 07–21. En ny punkt 4 b) specialbestämmelserna trädde i kraft den 1 februari 2024. Ändringen innebär att andelen jour kan utökas till att utgöra hela den högsta sammanlagda arbetstiden om 20 timmar.

På ett övergripande plan handlar det om att regionen vill behålla den nuvarande förläggningen av arbetstiden för att kunna hantera bemanningen, under den period som anges i ansökan om dispens.

Regionen har utförligt beskrivit konsekvenserna att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB och varför de kommit fram till att dispens under

semesterperioden fram till 1 september är nödvändig för att upprätthålla kvinnoklinikens verksamhet med dess högspecialiserade vård.

Beslut

Arbetstidsnämnden beviljar, för berörda yrkesgrupper enligt ansökan, dispens för att möjliggöra förläggning av arbetstid, enligt ansökan, upp till 24 timmar under tiden 16 april 2024 till och med den 1 september 2024.

Beslutet avser en begränsad tid och förutsätter att arbetet med omställning till de nya arbetstidsbestämmelserna fortgår.